

Agflationen har kommit för att stanna

Protester, demonstrationer, politiker som tvingas avgå, upplopp och kravaller med dödsfall. Detta händer just nu, i länder jorden runt. I Afrika har vi sett det i Kamerun, Egypten, Marocko, Guinea, Senegal, Elfenbenskusten, Burkina Faso, Somalia, Madagaskar...

ORSAKEN ÄR ATT ALLTFÖR MÅNGA människor inte längre har råd att köpa den mat som finns i affärerna. För fattiga familjer kan, enligt Världsbanken, matkostnaderna uppgå till 80 procent av inkomsterna. Då blir det svårt när vetepriset ökat med 113, ris 76 och soja med 87 procent.

Sedan länge går redan över 854 miljoner människor hungriga varje dag. Nu försämras deras situation samtidigt som deras skaror utökas, inte minst inom stadsbefolkningar. Enligt Världsbankens chef Robert Zoellick kan det röra sig om ytterligare hundra miljoner människor under de kommande åren.

De höjda matpriserna, och den därmed följande bristen på livsmedel, även kallad agflation, har getts en rad förklaringar: etanolframställning av vete, soja och majs, befolkningsökning, inkomstökning, ökad köttkonsumtion, misskött jordbrukspolitik, ökande olje- och transportkostnader, jordbrukssubventioner i rika länder med dumpning av överskottet i fattiga länder, slut på smör, vete- och andra berg, liberalisering av handelsregler, valutaspekulering, klimatförändringar.

VÄRLDSBANKEN och Internationella Valutafonden, IMF, kritiserar för att länge allvarligt ha undervärderat behovet av satsningar på jordbruk. IMF anklagas dessutom för att ha tvingat djupt skuld-satta u-länder att investera i exportgrödor istället för egen livsmedelsproduktion med följd att de tvingas importera stora mängder livsmedel.

Ett exempel är Kamerun, där minst 40 personer dödades i februari i protester mot högre levnads-kostnader. 1994 upphörde regeringens stöd åt landets risproducenter varvid produktionen sjönk dramatiskt. Lika dramatiskt ökade importen av grödan. Många risbönder klarade då inte konkurrensen och ytterligare ett stort antal tvingades sluta.

FN, UNDER LEDNING AV BAN KI-MOON, har bildat en global arbetsgrupp vars första prioritering är att "ge de hungrande mat". Idag får 73 miljon människor i 78 länder matbistånd och FN värdjar om 755 miljoner USD för akuthjälp.

Men det räcker inte med bara matbistånd, en rad insatser måste komma igång snabbt.

– För att försäkra oss om att småskaliga jordbrukare och hushåll på landsbygden gynnas av de högre livsmedelspriserna måste vi dämpa effekterna av de inskränkningar som den privata sektorn, jordbrukare och handeln nu möter, säger FAO:s generaldirektör Jaques Diouf.

Priserna hålls ofta nere genom inhemska statliga regleringar eller nationella inköpsmonopol. Många bönder i utvecklingsländerna får därför betydligt lägre betalt än världsmarknadspriserna för samma varor. Flera länder stoppar nu dessutom export av sina livsmedel.

Det behövs alltså många och varierande långsiktiga lösningar på matproblemet, det är alla experter eniga om. Likaså att åtgärder måste samordnas eftersom ett lands insatser kan försvåra eller fördyra för andra. Kina t.ex. uppges vara intresserat av att köpa odlingsbar mark i Afrika – men för odling åt hemmamarknaden.

Världsbanken har omprövat tidigare strategier och meddelar att jordbruk ska få omfattande stöd. Förhoppningarna växer, nu när priserna är så höga, att även EU och USA tänker om och slopar sina skattefinansierade subventioner till bönder.

BRIST PÅ BEVATTNINGSSYSTEM, framförallt i Afrika söder om Sahara, är ett stort problem som måste lösas, enligt Diouf. Endast fyra procent av Afrikas odlade jord är idag bevattnad. Rajendra Pachauri från FN:s klimatpanel förutser en skördeminskning i Afrika med hälften till år 2020 för bönder som måste lita till endast regn. Redan nu lider stora delar av Afrika av vattenstress och Pachauri säger att i framtiden kan mat och vatten bli viktigare resurser än traditionella råvaror.

Prishöjningarna med åtföljande inflation får dessutom Världsbanken att varna för en global ekonomisk kris, som i 37 utpekade länder varav 20 i Afrika, kan leda till ytterligare allvarliga oroligheter.

KERSTIN BJURMAN

